

Examensarbete i omvårdnad, 15 hp

Terapidjurs betydelse för äldre personer som bor på särskilt boende

- En litteraturstudie

Johanna Ottosson

Simon Sandeen

Handledare: Ingrid Martinsson

Sjuksköterskeprogrammet, kurs: OM1434

Blekinge Tekniska Högskola, Institutionen för hälsa

Karlskrona Maj 2015

Blekinge Tekniska Högskola, Institutionen för hälsa,
Sjuksköterskeprogrammet, Examensarbete i omvårdnad
Maj 2015

Terapidjurs betydelse för äldre personer som bor på särskilt boende

- En litteraturstudie

Johanna Ottosson

Simon Sandeen

Sammanfattning

Bakgrund: Närmare 20 procent av Sveriges befolkning består av äldre personer (65 år eller äldre). Cirka 89000 äldre personer bor på särskilt boende och är i omfattande behov av omvårdnad. Demens och kognitiv svikt är vanligt förekommande tillstånd bland äldre personer. Ensamhet och depression är även vanliga tillstånd för äldre personer som bor på särskilda boenden. Tidigare forskning visar att husdjursterapi kan ha en positiv inverkan på äldre personers välmående som bor på särskilt boende.

Syfte: Syftet var att belysa vilken betydelse husdjur har för äldre personer som bor på särskilt boende.

Metod: En kvalitativ litteraturstudie baserad på sju vetenskapliga artiklar. De inkluderande artiklarnas resultat analyserades utifrån Graneheim och Lundmans beskrivning av innehållsanalys.

Resultat: Huvudfynden i studien var att husdjur kan ha social, psykisk och fysisk inverkan hos äldre personer som bor på särskilt boende. Det visade sig att deltagarna blev mer interagerande med varandra, Terapidjuren väckte minnen och känslor som glädje, frid, harmoni och lugn. Under husdjursterapin blev även deltagarna mer fysiskt aktiva.

Slutsats: Med hjälp av husdjursterapi kan känslor som ensamhet samt symtom på depression minska för personer som bor på särskilda boenden.

Nyckelord: Husdjursterapi, särskilt boende, äldre personer.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
Inledning	5
Bakgrund	5
Äldre	5
Äldre på särskilt boende	6
Demenssjukdom och kognitiv svikt	6
Depression och ensamhet.	7
Husdjursterapi	7
Begreppsdefinition	8
Terapidjur	8
Äldre	8
Särskilt boende	8
Syfte	9
Metod	9
Design	9
Datainsamling och urval	9
Kvalitetsgranskning	10
Analysmetod	11
Resultat	12
	12
Det ökade sociala samspelet	12
Den starka förbindelsen med terapidjuret.	12
Ökat intresse att förmedla sig	13
Positiv psykisk betydelse	14
Ökad kognitiv förmåga	14
Terapidjurets känslomässiga betydelse för de äldre	16
Fysisk betydelse av husdjursterapi	17
Ökad vilja och förmåga till fysisk aktivitet	17
Försämrade aktivitet i det dagliga livet	18
Diskussion	18
Metoddiskussion	18
Resultatdiskussion	21

Slutsats	24
Självständighet	25
Referenslista	26
Bilaga 1- Databassökningar	29
Bilaga 2 – Bedömningsmall för kvalitetsgranskning	31
Bilaga 3- Artikelöversikt	32
Bilaga 4 -Exempel på innehållsanalys	33

Inledning

I Sverige finns det ca 1,9 miljoner personer som är 65 år eller äldre (Hjälpmiddelsinstitutet, 2013). Enligt Socialstyrelsen (2013) bor 89000 av dessa på särskilt boende. Hauge (2010) menar att de som bor på särskilt boende är ofta äldre som är i omfattande behov av omvårdnad. På särskilda boenden finns det personal dygnet runt, vilket kan vara en trygghet för de äldre. Drageset, Eide och Hysten Ranhoff (2013) påvisar att 18 % av äldre på särskilt boende är diagnostiserade med depression, dock visar en tredjedel symptom på det (ibid.). Enligt Slettebø (2008) upplever personer som bor på särskilt boende ensamhet då personalen antingen inte har tid för att vara sociala eller så tar de sig inte tiden för att vara det. Det kan vara svårt för de äldre att kommunicera med andra boende på grund av språksvårigheter eller hörselnedsättning. Detta leder till att dagarna för de boende blir långa, tomma och tråkiga samt att de känner sig ensamma (ibid.). Sjuksköterskan har skyldighet att främja hälsa för patienterna och tillgodose dessas basala behov: fysiskt, psykiskt, socialt, kulturellt och andligt (Socialstyrelsen, 2005). Tidigare forskning visar på att djurterapi kan leda till positiva resultat såsom ökat välbefinnande hos äldre (Perkins, Barlett, Travers & Rand, 2008). Det är därför viktigt att sjuksköterskor känner till alternativa omvårdnadsmetoder som kan bidra till att främja hälsa och lindra symptom på ohälsa hos äldre personer som bor på särskilt boende. Det kan antas att ökad kännedom om terapidjurs betydelse för äldre personer som bor på särskilt boende kan bidra till att förbättra omvårdnaden för de äldre som bor på särskilt boende.

Bakgrund

Äldre

Enligt Hjälpmiddelsinstitutet (2013) utgör äldre personer cirka 20 procent av Sveriges befolkning vilket kan jämföras med år 1960 där endast 12 procent av befolkningen var 65 år eller äldre. Detta tyder på att Sverige har en åldrande befolkning (ibid.). Ålder i sig är ingen sjukdom men hög ålder ökar risken att drabbas av kroniska eller allvarliga sjukdomar (Ernst Bravell, 2013). Enligt Socialstyrelsen (2013) ansvarar kommunerna för vård och omsorg om äldre. Äldreomsorgen ska inrikta sig på att underlätta genom exempelvis hemtjänst eller dagverksamhet för att de äldre ska kunna bo kvar i det egna hemmet så länge som den

enskilde önskar. När dessa insatser blir otillräckliga ska äldre kunna erbjudas en plats på ett särskilt boende (ibid.).

Äldre på särskilt boende

Enligt Socialstyrelsen (2013) är särskilda boenden till för att ge mer omfattande service, vård och omsorg till de äldre som är i behov av att permanent bo på särskild boende (ibid.).

Vårdbehoven är ofta relaterade till den fysiska- och kognitiva förmågan hos den enskilda personen. På grund av platsbrist på de särskilda boendena måste det idag finnas starka motiv för att tilldelas en plats (Grahn & Bengtsson, 2013). Enligt Hauge (2010) är särskilda boenden en permanent boendeform för de äldre, en arbetsplats för personalen och en besöksplats för anhöriga till den äldre. Samtliga särskilda boenden ska sträva efter att ha en så hemtrevlig miljö som möjligt för de boende som tillbringar sina samtliga dagar och nätter där. Att bo på särskilt boende ger en trygghet för de äldre då det finns personal tillgänglig dygnet runt. Det kan dock vara påfrestande att leva så nära in på andra individer som många upplever att de inte har något gemensamt med. Många äldre på särskilt boende önskar aktiviteter att engagera sig i, vilket kan skapa en meningsfullhet i livet på det särskilda boendet. Forskning visar dock att det saknas ofta tillgång att vara fysiskt aktiv och/eller få möjligheter att gå omkring utomhus. Inaktiviteten kan leda till depression samt försämrade kognitiv förmåga (Hauge, 2010).

Demenssjukdom och kognitiv svikt

Enligt Socialstyrelsen (2014) finns det ungefär 160000 personer i Sverige med en diagnostiserad demenssjukdom. Risken att drabbas av en demenssjukdom stiger med åldern, ca 8 % av personer som är 65 år eller äldre och nästan hälften av personer som är 90 år förmodas ha en diagnostiserad demenssjukdom. Varje år insjuknar ungefär 25000 personer i en demenssjukdom, dock är denna siffra inte helt korrekt då många landsting inte registrerar vilka som genomgår en demensutredning eller som får en diagnos. Hos vissa landsting registreras färre än 10 % av dem som förväntas insjukna i en demenssjukdom. Detta gör det svårt att få en klar bild av hur många som årligen insjuknar. Enligt Socialstyrelsen (2014) finns det brist på målgruppsanpassade boenden för personer med demenssjukdom vilket resulterar i att personer med demens får bo på en så kallad blandad boendeform för olika grupper av äldre. Ungefär hälften av de som bor på särskilt boende och har kognitiv svikt bor på ett blandat boende istället för i ett demensboende. Detta blir problematiskt då demensboenden är specifikt anpassade för personer med demens, vilket inte är fallet med

blandad boendeform (ibid.). Ernsth Bravell och Ericsson (2013) menar att demenssjukdomar kännetecknas av ett smygande insjuknande av en fas av tilltagande kognitiv svikt. Demens är således ingen sjukdom i sig utan ett tillstånd med sviktande kognitiv förmåga som pågått under minst sex månaders tid och som nått en grad som gör att personens funktionsförmåga påtagligt påverkats. Kognitiv svikt kan förekomma vid hög ålder, multisjukdom och/eller vid hög smärta (ibid.).

Depression och ensamhet.

Enligt Skärsäter (2010) är depression ofta en kombination av minskat välmående, nedstämdhet eller dyster sinnesstämning och minskat emotionell engagemang. Vissa som lider utav depression kan även uppleva sömnstörningar, minskad energi samt också få minnessvårigheter som följd. Hos äldre som bor på särskilt boende är depression vanligt förekommande (ibid.) och depressionssymtomen kan även förvärras om den boende upplever ensamhet (Slettebø, 2008). Thakur och Blazer (2008) poängterar att fysiska begränsningar kan bidra till att personer känner sig deprimerade. Malmberg och Ågren (2013) menar att även känslan av ensamhet påverkas om den fysiska begränsningen blir för hög, vilket leder till sämre hälsa, ökad beroende av andra människor samt ökad ensamhet. Tillstånd som ofta sammankopplas med ensamhet kan vara, depression, demens och själslig tomhet. Genom att ha människor kring sig och ha tillgång till ett socialt nätverk kan leda till dämpad känsla av ensamhet (ibid.). Slettebø (2008) menar att ensamhet är vanligt förekommande bland personer som bor på särskilt boende. Även om det finns tillgång till personal på boenden och boenden, är det ovanligt att starka förbindelser knyts där (ibid.). Forskning visar att gemenskap till någon eller några även kan minska känslorna av ensamhet och depression (Tiikkainen & Heikkinen, 2005).

Husdjursterapi

Enligt Lefebvre et al. (2008) har husdjursterapi blivit allt vanligare inom hälso- och sjukvård. Det är en metod där ett tränat djur tillsammans med sin ägare besöker personer med syfte att på olika sätt interagera med terapidjuret för att förbättra hälsa och välbefinnande för den enskilde. Under besöket kan personen klappa, leka och/eller promenera med djuret. Både terapidjuret och ägaren är tränade för husdjursterapi och det ställs höga krav på säkerhet och hygien inför varje besök för att det ska ske så riskfritt som möjligt. Ett exempel på hygienåtgärder är att handdesinfektion ska göras av personal och deltagare före och efter mötet med husdjuret. Djuret som kommer på besök ska vara nytvättad och ren före och efter

varje möte. Det finns även riktlinjer för hur djuret ska vara, vilken ålder som är lämplig, diet, motionsvanor, vaccinationer samt att en hälsokontroll krävs även innan besöken kan starta (ibid.). Hundar, katter och kaniner är de husdjur vars beteende och hälsorisk ses som mest lämpliga att använda till husdjursterapi. Det är av vikt att ta i beaktan vilka möjligheter kontra risker det finns på varje boende för att kunna utföra djurterapi med tanke på allergier och djurrädsla. Det är också viktigt att se över och sätta upp de förväntade målen för husdjursterapin (Miller, 2004).

Filan och Llewellyn-Jones (2006) visar att aggressivitet och ångest har dämpats i samband med husdjursterapi samtidigt som personer med demens uttrycker mer glädje under husdjursbesöket. Husdjursterapi är en metod som kan öka välmående och stärka sociala interaktioner (Miller, 2004). Enligt Norling och Larsson (2004) kan husdjursterapi påverka den äldres sociala upplevelse på boendet. Husdjursterapi har även visat sig skapa glädje som kan ha positiv betydelse för den äldres hälsa samt ha en positiv fysisk inverkan via promenader tillsammans med terapidjuret (ibid.).

Begreppsdefinition

Terapidjur

Terapidjur kommer i detta arbete att innefatta tränade djur i form av hund och katt.

Äldre

I denna studie kommer Borg, Hallberg och Blomqvists (2006) definition av äldre användas, vilket inkluderar personer i åldrarna 65 år och äldre.

Särskilt boende

Särskilda boenden riktas till för personer som är i omfattande behov av omvårdnad. Ett blandat boende för äldre personer, både med eller utan en diagnostiserad demenssjukdom. Det finns även demensboenden där de samtliga boende är diagnostiserade med en demenssjukdom. Båda boendeformerna har benämningen särskilt boende (Socialstyrelsen, 2014).

Syfte

Syftet var att belysa vilken betydelse terapidjur har för äldre personer som bor på särskilt boende

Metod

Design

Studien utfördes som en litteraturstudie baserad på vetenskapliga artiklar med kvalitativ design eftersom detta bedömdes vara den mest lämpliga metoden för att svara på föreliggande studiens syfte. Enligt Forsberg och Wengström (2013) innebär en litteraturstudie att en fråga inom ett specifikt område besvaras genom att identifiera, välja, värdera och analysera resultatet från relevant forskning som svarar på studiens syfte. Willman, Stoltz och Bathsevani (2011) förklarar att en kvalitativ metod innefattar en undersökning där forskaren vill studera olika fenomen, tolka meningar, upplevelser eller erfarenheter. Enligt Olsson och Sörensen (2011) bör därför individens erfarenheter och upplevelser tas i beaktande.

Datansamling och urval

Sökningarna genomfördes i databaserna Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature (CINAHL) och Pubmed. Enligt Willman et al. (2011) är CINAHL en databas med fler än 3000 tidsskrifter av vilka ca 65 % handlar om omvårdnad. CINAHL innehåller ca 2,2 miljoner artiklar från omvårdnadstidsskrifter. Enligt Willman et al., (2011) är Pubmed en fritt tillgänglig version av databasen Medline och innehåller ca 20 miljoner artiklar från 5400 tidsskrifter som inriktar sig på medicin, omvårdnad, odontologi, veterinärmedicin samt hälso- och sjukvårdsadministration. För att få med alla artiklar inom studiens område användes Medical Subject Headings (MesH termer) och Cinahl headings i CINAHL. En MesH term finns enbart i databasen Pubmed och är ämnesord som kan förgrenas i underkategorier, vilket innebär att närliggande artiklar inom samma område även inkluderas i sökningen (Willman et al., 2011).

För att få fram relevanta artiklar som svarar på studiens syfte användes följande sökord: pet therapy, pets, human-animal connection, animal-assisted activity, animal-assisted therapy, animals, dogs, dog therapy, non-pharmaceutical intervention, therapy dog, canine, cats, companion animals, AAA, AAT, human-pet bond, canine companion, Alzheimer's disease,

nursing homes, elderly, care facilities, nursing home patients, long term facilities, retirement homes, nursing home residents, service homes, dementia senile, dementia presenile, dementia vascular dementia (Bilaga 1).

En strukturerad blocksökning gjordes med hjälp av de Booleska sökoperatörerna OR och AND för att avgränsa sökningen och rikta in den till det specifika området utifrån syfte (Bilaga 1). Blocksökningarna innefattade tre block, där block ett innefattade husdjursterapirelaterade sökningar kombinerade med den Booleska sökoperatören OR för att göra sökningen bredare. Block två innefattade särskilt boenderelaterade sökningar. Block tre innefattade sökningar som var relaterade till äldre samt också till demenssjukdom. Block ett, två och tre kombinerades på olika sätt med den Booleska sökoperatören AND för att avgränsa sökningen och rikta in den till ett specifikt område som svarar på syftet (Bilaga 1). Endast studier gjorda på särskilt boende med personer som var 65 år och äldre inkluderades. Ett undantag gjordes för att få fram en artikel där yngsta individen var 63 år gammal.

Sökningarna i CINAHL avgränsades till "Research Article", "English Language" och "Peer Reviewed". Den avgränsning som användes i Pubmed var "English Language" samt "Journal Article". Det gjordes även manuella sökningar vilket innebär att söka i artiklarnas referenslistor (Forsberg & Wengström, 2013). När en intressant artikel hittades användes en fritextsökning på artikels titel i CINAHL för att lokalisera den. Denna sökning resulterade i att en artikel inkluderades. Efter att sökningarna avgränsades återfanns totalt 521 stycken artiklar som granskades först på titelnivå. Efter denna granskning återstod 294 stycken artiklar som granskades på abstraktsnivå. Efter exklusion av artiklar som inte svarade på studiens syfte, var skrivna innan år 1995, var av kvantitativ ansats eller inte fanns att tillgå via BTHs bibliotek återstod sju artiklar. En av de inkluderade artiklarna var av kvantitativ design men innehöll också kvalitativ data. Det material som hämtades från denna artikel var enbart den kvalitativa delen av artikeln.

Kvalitetsgranskning

De sju inkluderade artiklarna genomgick en kvalitetsgranskning där en bedömningsmall av Olsson och Sörensen (2011) användes (Bilaga 2). Bedömningen sker genom poängsättning av studiens olika delar såsom inledning, metod, resultat, diskussion och slutsats. Utifrån poängsättningen kan artikeln tillhöra tre olika grader utifrån dess poäng. Grad ett innebär att artikeln har fått minst 80 % av maxpoäng, grad två innebär minst 70 % av maxpoäng och

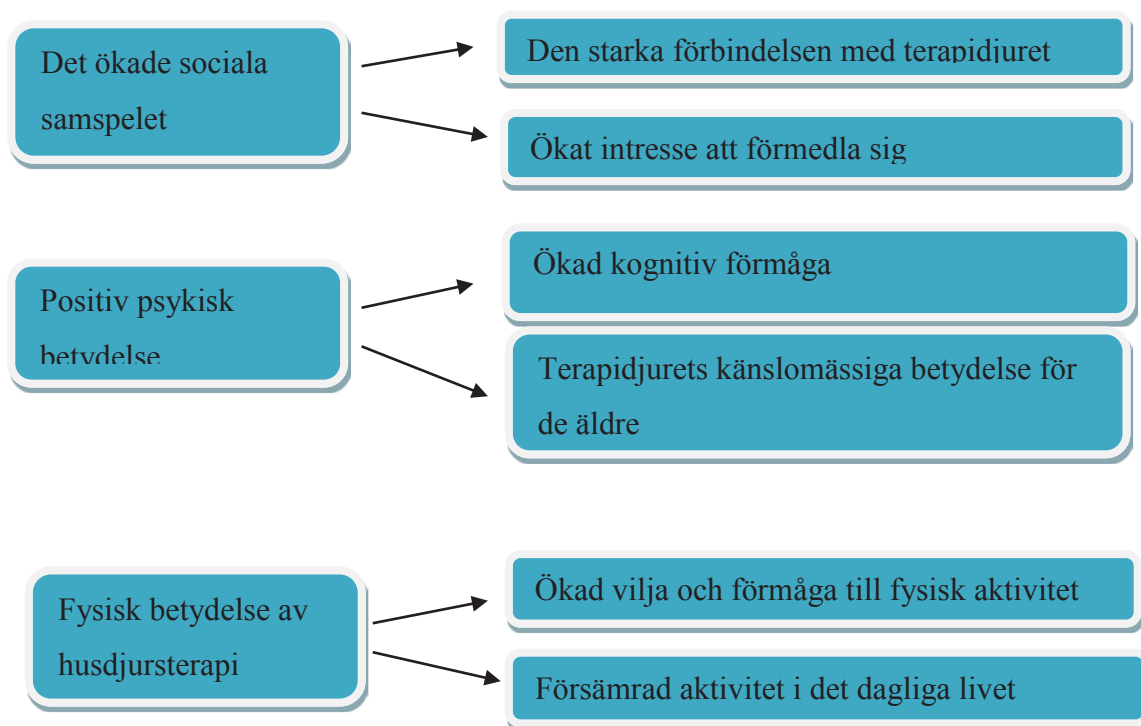
grad tre 60 % (ibid.). Endast artiklar med grad ett och två inkluderades i litteraturstudien vilket innebar att de artiklar som bedömdes vara av låg kvalitet exkluderades. Samtliga sju artiklar bedömdes vara av grad ett eller grad två (Bilaga 3). Två artiklar bedömdes motsvara 70,0 samt 70,2 % alltså lägsta procent för att uppnå grad två i kvalitetsbedömningen. Anledningen till det var att ingen tydlig analysmetod kunde utläsas i dessa två artiklar. Dessa inkluderades dock då deras resultat ansågs vara av värde för studiens syfte.

Analysmetod

I studien användes en manifest innehållsanalys med latent inslag beskriven av Graneheim och Lundman (2004) för att få en ny förståelse av den analyserade texten. Forsberg och Wengström (2013) beskriver att en innehållsanalys görs för att metodiskt föra samman information från olika vetenskapliga artiklar som har samma eller liknande innehåll, på detta sätt hittas ett mönster i texten. Enligt Graneheim och Lundman (2004) innebär manifest analys att fokus ligger på det synliga och uppenbara i texten, medan latent analys beskriver den underliggande meningen i texten. Innehållsanalysen började med att texten lästes flertalet gånger för att skapa en helhetsbild av det studerade materialet. Nästa steg innebar att välja meningsenheter som svarade mot studiens syfte. Dessa är meningar, ord eller fraser som är relaterade till varandra och har ett gemensamt budskap utifrån syfte, det vill säga att de belyste vilken betydelse terapidjur har för äldre personer som bor på särskilt boende. Efter att meningsenheterna blev framtagna och översatta till svenska skedde en kondensering av dessa. Det innebär att texten kortas ner utan att dess innehåll eller innebörd påverkas. Den kondenserade texten tilldelas en kod. Enligt Graneheim och Lundman (2004) kan en kod ses som en etikett som beskriver innebörden av textmassan. Liknande koder som delar samma underliggande mening sammanförs och bildar en kategori. Kategorierna måste vara uttömmande och ömsesidigt uteslutande och inga uppgifter ska exkluderas på grund av avsaknaden av en lämplig kategori. Koder bör inte passa in i flera olika kategorier. En kategori delas ofta in i underkategorier (ibid.). Exempel på innehållsanalysen finns i bilaga 4.

Resultat

Resultatet i denna studie var baserat på sju vetenskapliga artiklar som var genomförda med en kvalitativ design. I studiens resultat framkom det tre kategorier med totalt sex underkategorier som reflekterar vilken betydelse terapihund har för äldre personer som bor på särskilt boende (Figur 1).

Figur 1. Översikt över huvudkategorier och underkategorier.

Det ökade sociala samspelet

Kategorin det ökade sociala samspelet reflekterar vilken social betydelse terapihund har för de äldre som bor på särskilt boende. I kategorin beskrivs samspelet tillsammans med terapihund och hur de äldre påverkades av denna förbindelse som uppstod. Kategorin innefattar även vilken betydelse terapihund har för de äldre i relation med andra äldre samt personal på deras boende.

Den starka förbindelsen med terapihund.

De äldre personer som hade haft hund tidigare i sitt liv ansåg att förbindelsen och kontakten var starkare med terapihunden på grund av den nya aktuella livssituationen (Dookie, 2013). Många av äldre personer ansåg att de hittade en vän i terapihunden som de kände en

samhörighet med och på det sättet kunde fly till ifrån vardagen (Dookie, 2013; Kawamura, Niiyama & Niiyama, 2009; Swall, Ebbeskog, Lundh Hagelin & Fagerberg, 2014). Vissa äldre personer ville ha terapidjuret nära och för sig själv. Terapidjuret jämfördes med en vän som skyddade, gav kärlek och mening i den nuvarande livssituationen (Swall et al., 2014).

Loving and protective feelings for the dog arose, and a sense of escape from everyday life, with the dog seeming like a friend at that moment and the person not wanting to share the moment with anyone else (Swall et al., 2014, s. 4).

De äldre personer som inte längre kunde uttrycka sig verbalt visade tydliga ickeverbala tecken på belåtenhet och tillfredställelse i kontakt med terapidjuret. Det framfördes en stark bindning mellan de äldre och terapidjuren då många såg en mänsklig personlighet och spontanitet hos terapidjuret som upplevdes roande hos de äldre. Det frågades ofta om terapidjurens välmående och när de skulle komma tillbaka. Att äldre fick träffa samma terapidjur vid flera tillfällen skapade en regelbundenhet vilket stärkte förtroendet till terapidjuret och ökade längtan till nästa möte (Roenke & Mulligan, 1998). Vissa äldre personer uttryckte känslan av ägandeskap och ansvar för uppfostring av terapidjuret som i sin tur skapade känslan av meningsfullhet för den enskilde (Dookie, 2013; Kawamura et al., 2009). Detta kunde i vissa fall också leda till separationsångest och sorg i slutet av djurterapi då de inte ville lämna ifrån sig terapidjuret (Swall et al., 2014). Samtidigt fanns det också en rädsla för en stark känslomässig förbindelse till terapidjuret när det inte var något permanent terapidjur vilket kunde leda till att ingen kontakt i form av ett tillfälligt besök önskades (Roenke & Mulligan, 1998).

Ökat intresse att förmedla sig

Terapidjuren visade sig vara ett gemensamt samtalsämne för de äldre som deltog i djurterapi vilket medförde att de blev mer sociala både med varandra och med personalen, då de hade något gemensamt att prata om. Det samspel som uppstod tack vare terapidjuret och de äldre personerna som bodde på särskilt boende ledde till att den barriär som tidigare funnits mellan de äldre blev mindre, vilket resulterade i ökad social interaktion mellan dessa parter (Katsinas, 2000; Roenke & Mulligan, 1998). Relationen till andra äldre påverkades på ett positivt sätt även av att se andra äldre personer leka, prata och kela med terapidjuret. Personal observerade även att de äldre som deltog i djurterapi blev mer interagerande med varandra och också med de som inte deltog i djurterapi samt med personalen genom att de har fått

tillfälle att förklara hur djurterapin gick. De samtalsämnen som uppstod vid och efter djurterapin skapade långa konversationer. Intresset för andra människor utvecklades under dessa möten och vänskap mellan de boende skapades (Kawamura et al., 2009). De äldre personerna pratade ofta oavbrutet om terapidjuren och menade på att en av de bästa delarna med djurterapin var det ökade intresset för djuren men också andra människor (Prosser, Townsend & Staiger, 2008).

Participants also developed a tendency to have more interest in other people. Person-to-person interaction developed between the study participants: "I don't really have any friends. I meet residents who come to the same table for AAA only once every 2 weeks" (Kawamura et al., 2009, s. 45).

Intresset att interagera med andra på boendet var stort och samtalsämnen om tidigare upplevelser och erfarenheter av egna husdjur diskuterades ofta (Katsinas, 2000; Roenke & Mulligan, 1998). Många tog med sig foton av tidigare ägda djur för att visa för gruppen (Prosser et al., 2008). Hos enstaka äldre personer visades det ökade intresset för interaktion med andra människor genom att söka uppmärksamhet hos personalen och genom vandringar genom korridorerna på boendet, ensam eller med sällskap av andra. Det dagliga samspelet på boendet mellan personal och äldre ökade efter djurterapin och upplevdes leda till en lättare arbetsmiljö för personalen (Nordgren & Engström, 2012).

Positiv psykisk betydelse

Kategorin positiv psykisk betydelse reflekterar den kognitiva och känslomässiga betydelsen husdjursterapi har för äldre på särskilt boende. I kategorin ökad kognitiv förmåga beskrivs hur de äldres kognitiva förmåga ökar i samband med husdjursterapi. I kategorin terapidjurets känslomässiga betydelse för de äldre reflekteras den emotionella betydelsen terapidjuret har för de äldre på särskilt boende.

Ökad kognitiv förmåga

Under djurterapin väcktes lyckliga minnen från tiden när det äldre själva ägde husdjur. Allt fler minnen växte fram under husdjursterapi (Kawamura et al., 2009; Prosser et al., 2008). Det visade sig även att de äldre med hjälp av terapidjuret kunde minnas gamla vänner, relationer och känslor från tidigare år som de berättade historier och talade kärleksfullt om inför terapidjuret. I terapidjurets närvaro kunde de äldre vara mer delaktiga i andra aktiviteter

som erbjuds på det särskilda boendet såsom till exempel musikaktiviteter. Djurterapin uppfattades kunna leda till att deras förmåga att komma ihåg sånger och dess texter hade förbättras (Swall et al., 2014).

The encounter with the dog seems to evoke other memories in life with old friend and significant places involved. Memories of old songs and lyrics back in time become clearer and are narrated (Swall et al., 2014, s. 6).

De äldre som tidigare haft svårt att orientera sig i tidsuppfattning och sin nuvarande livssituation, kunde lättare orientera sig efter påbörjad djurterapi. De äldre hade klart för sig vilka dagar terapidjuret skulle komma på besök och kunde därigenom redogöra för resterande veckodagar (Katsinas, 2000). Innan djurterapin hade vissa äldre emellertid förvrängt verkligheten och personalens ord, vilket gjorde att kommunikationen mellan personal och den äldre försvårades. Efter husdjurterapin observerades inte längre detta beteende (Nordgren & Engström, 2012).

Äldre personer med uttalad demenssjukdom kunde vid understimulering eller förvirring gå in i sig själva och stänga ute omgivningen (isolera sig), vilket gjorde det svårt för personalen att få kontakt med individen. Vid dessa tillfällen upplevdes husdjurterapin underlätta i kontakten med de äldre personer som började isolera sig. Vid tillfällen där flera äldre träffade ett terapidjur tillsammans visade sig att terapidjuret hade förmågan att söka sig till de äldre som börjat visa tecken på isolering och därmed undvikit de mer aktiva. Terapidjuret agerade på sitt eget sätt genom att skälla, blåsa, peta försiktigt och/eller röra vid de äldre för att de skulle reagera och komma tillbaka till verkligheten och ur sin isolering (Katsinas, 2000).

Att komma ihåg minnen från förr gav både positiva känslor och känslor av sorgsenhet samt oro över det som kommit i glömska. De återfunna minnena kunde i vissa fall resultera i vissa fall i att leenden försvann och tomma blickar uppkom. Vissa äldre visade sin oro genom att gunga fram och tillbaka på sin stol. Samtliga äldre visade dock viljan att dela med sig av de sorgliga minnena som uppkom. Pendlingen mellan lyckliga och svåra minnen skapade en osäkerhet och rädsla hos de äldre över vad som var verklighet och äkta. I dessa stunder var terapidjuret en trygghet som hade en lugnande inverkan och hjälpte de äldre personerna att inte vara rädda för minnena. I vissa fall blev oron över de bortglömda minnena så verkliga

och påträngande att de äldre hade svårt att komma till ro och då hjälpte inte terapidjurets närvaro (Swall et al., 2014). En av de äldre kunde efter husdjursterapin inte längre se skillnad på de andra boende, personal eller besökare och kom heller inte ihåg sin egen födelsedag, någonting som personen tidigare gjorde (Nordgren & Engström, 2012).

Terapidjurets känslomässiga betydelse för de äldre

Det upplevdes att terapidjur kunde ha en stor emotionell inverkan på personer som bor på särskilt boende (Dookie, 2013). De flesta uttryckte mycket glädje i samband med husdjurterapi i form av skratt och leende samt att glädjen framfördes verbalt (Swall et al., 2014). Husdjurterapin upplevdes vara ett harmoniskt avbrott i vardagen som gav ”frisk luft” och energi samtidigt som det skapade nya samtalsämnen för både personal och de boende (Kawamura et al., 2009; Roenke & Mulligan, 1998). Kärlek, lugn, frid och harmoni var återkommande känslor som de äldre vanligtvis förknippade med interaktionerna med husdjuren. Fysisk kontakt med terapidjuret i form av att kela, klappa och leka med husdjuren framkallade skratt och glädje (Swall et al., 2014). Vissa äldre uttryckte att de såg fram emot att träffa terapidjuren oftare då det var den mest tillfredställande aktiviteten på boendet (Kawamura et al., 2009). Personalen observerade att de äldres klagomål gällande smärta och sjukdom upphörde under terapidjurets vistelse, vilket annars var ett återkommande samtalsämne (Prosser et al., 2008).

It was noted that before each session, participants had limited conversation and spoke extensively about health complaints. Interestingly, throughout the duration of each intervention session, no complaints regarding poor health were identified by the researcher or nursing staff (Prosser et al., 2008, s. 4).

De äldre som tidigare uttryckt sig genom att uppvisa ett oroligt beteende såsom misstänksamhet mot personal och rastlöshet hade efter att de börjat med husdjurterapi och i kontakt med terapidjuret gradvist uppvisat lugn och det oroliga beteendet upphörde (Nordgren & Engström, 2012). Det visade sig att terapidjuren skapade känslan av lugn och stillhet för de äldre (Swall et al., 2014).

Flera äldre upplevde att miljön på deras boende kunde kännas stressad vissa dagar vilket kunde förstärka känslor av ensamhet och irritation. Den ensamhet- och irritationskänslan som hängde i luften innan djurterapin upplevdes lätta i terapidjurets närvaro (Kawamura et al.,

2009). Många äldre föredrog terapidjuren före andra människor som fanns omkring med förklaring att utan terapidjuren skulle deras liv kännas mer ensamt (Dookie, 2013). En deltagare förklarade att umgänget med ett djur som lyssnar och skyddar gav känslan av att aldrig vara ensam (Roenke & Mulligan, 1998).

Responses suggest that animals were a favored source of companionship among the elderly... When asked how one's life would be different without the pet, a common response was that life would be lonelier, indicating the role of the animal in providing companionship and alleviating loneliness (Dookie, 2013, s. 197).

Ansvar som medföljer med att ta hand om ett djur ansåg flera av deltagarna vara en viktig uppgift som gav känslan av meningsfullhet i att hjälpa någon än sig själv. De boende kände sig behövda och uppfyllde ett ansvar i att ta hand om terapidjuret vilket resulterade i starkare självkänsla, stolthet och emotionell belöning i form av kärlek från hunden (Dookie, 2013).

Fysisk betydelse av husdjursterapi

Kategorin fysisk betydelse av husdjursterapi reflekterar vad de äldre upplevde fysiskt under och efter kontakt med terapidjuret. Kategorin innefattar att viljan och förmågan att röra sig fysiskt ökade för de äldre men också att vissa delar i aktiviteten i det dagliga livet försämrades.

Ökad vilja och förmåga till fysisk aktivitet

Promenaderna med terapidjuret visade sig vara omtyckta och skapade en självsäkerhet och en frihetskänsla för de äldre då de för en kort stund inte behövde personalöversikt. Viljan att promenera ökade efter och mellan terapitillfällena även då terapidjuret inte var närvarande (Katsinas, 2000). Vissa äldre personer hade börjat vandra tillsammans med andra eller själva i korridorerna på boendet efter husdjursterapin pågått i tre månader. Det visade sig även att de äldre som tidigare behövt stöttning vid förflyttning klarade av att självständigt röra sig både mellan avdelningarna och utomhus (Nordgren & Engström, 2012).

For some individuals, walking the dog provided a safe and enjoyable outlet, eliminating the need for a physical restraint or one-on-one staff supervision, at least for a period of time (Katsinas, 2000, s. 25).

Försämrad aktivitet i det dagliga livet

Djurterapin uppfattades vid ett enskilt fall leda till försämrad aktivitet i det dagliga livet för en äldre person samt också till ökat motstånd till personalen när hjälp erbjuds. Personalen behövde hjälpa till vid på- och avklädning efter viss tid med djurterapin, något som inte behövdes innan. Vidare har personen också behövt hjälp vid måltider då förmågan att äta själv har försämrats och stöttning via personal krävdes, denna individ visade sig även ha en smärtsam tumör i ansiktet (Nordgren & Engström, 2012).

At baseline, Mrs Johnson managed eating and drinking herself. However, at three months follow-up, she needed concrete help (Nordgren & Engström, 2012, s. 629).

Det observerades också att förmågan att sköta om sin personliga hygien såsom till exempel att kamma håret har försämrats och nu behövde personen påminnas och uppmuntras till att utföra det (Nordgren & Engström, 2012).

Diskussion

Metoddiskussion

Föreliggande studie var en litteraturstudie baserad på artiklar med kvalitativ ansats då syftet med studien var att belysa terapidjurs betydelse för äldre personer som bor på särskilt boende. Enligt Forsberg och Wengström (2013) var kvalitativ ansats lämplig då studier med kvalitativ metod beskriver och tolkar personers uppfattning av verkligheten. Olsson och Sörensen (2011) menar att en kvalitativ ansats var lämpad för att få en helhetsbild och ett djup av situationen då den fokuserar på personens upplevelser (ibid.). En litteraturstudie kunde leda till ett fördjupat resultat genom att analysera redan publicerade studier inom ett specifikt område (Forsberg & Wengström, 2013). Denna metod var även lämplig till syftet då kandidatuppsatsen erbjöd en begränsad tidsram.

De databaser som användes var Cinahl och Pubmed. Enligt Forsberg och Wengström (2013) inriktar de sig på omvårdnad och är de vanligaste databaserna inom forskning kring omvårdnad (ibid.). Databaserna ansågs ge tillräckligt med artiklar till resultatet som tillsammans kunde svara på syftet. Om fler databaser hade använts kan det tänkas att ytterligare artiklar kunnat inkluderas i resultatet och att resultatet då hade blivit annorlunda. Det gjordes även manuella sökningar som enligt Forsberg och Wengström (2013) en

sökstrategi där artiklars referenslistor letas igenom för att finna användbara relevanta artiklar. Genom att använda denna sökstrategi hittades en artikel som inkluderades i studien. Willman et al. (2011) menar att manuell sökning används för att komplettera databassökning.

De utvalda sökorden som var relaterade till samma område söktes med den booleska sökoperatören OR för att bredda sökningen. Denna sökning utgjorde ett block (Willman et al., 2011). I denna studie användes tre block för att hitta relevanta artiklar som svarade på föreliggande studiens syfte. För att kombinera blocken avgränsades sökningarna medsökoperatören AND. De utvalda sökorden, sökblocken och avgränsningar gav adekvata träffar med relevanta artiklar, men många artiklar kunde inte inkluderas i denna studie då de inte svarade på studiens syfte, var av kvantitativa ansatser eller så saknades tillgång till dessa på BTHs bibliotek.

För att rikta in ämnet mer specifikt användes inklusion- och exklusionskriterier. Enligt Olsson och Sörensen(2011) är inklusions- och exklusionskriterier till för att specificera sökningarna för att passa till syftet. Ett inklusionskriterium var personer som var 65 år och uppåt, här gjordes ett undantag då den yngsta i en av resultatartiklarna var 63 år. Då det gällde endast en person så bedömdes det inte påverka resultatet och kunde därför inkluderas den artikeln. De avgränsningar som användes i databasen Cinahl var ”Peer Review” ”Research Article” samt ”English Language”. I databasen Pubmed användes avgränsningarna, ”English Language” och ”Journal Article”. Enligt Olsson och Sörensen (2011) innebär peer review att artikeln är granskad av kollegor som är insatta i ämnet innan den publiceras (ibid.). Detta bidrar till en ökad kvalitet bland de artiklar som inkluderats i föreliggande studie. ”English Language” är en relevant avgränsning då språket behärskas vilket Willman et al. (2011) menar är en fördel och en styrka då resultatet inte ska påverkas negativt av språkliga brister (ibid.). En av de vetenskapliga artiklarna som inkluderades i studien var en fallstudie som enligt Olsson och Sörensen (2011) är att ingående studera en person eller grupp under en viss period såsom veckor, månader eller år vid specifika tidpunkter eller aktiviteter (ibid.). Denna artikel var av kvantitativ ansats men hade stora kvalitativa inslag. Det datamaterial som inkluderades från denna artikel var endast av den kvalitativa delen i artikeln. De länder som tillämpar husdjursterapi är enligt Palley, O'Rourke och Niemi (2010) USA, Canada, Indien, Japan, Korea, Australien, Mexiko och Sverige. De valda artiklarna från föreliggande studie kom från Japan, Australien, USA, Canada och Sverige. Artiklar som inkluderades i denna studie kunde i enighet med Sveriges Kommuner och Landsting (2005) komma ifrån Sverige, Finland, Danmark, Norge, Tyskland,

Storbritannien, Nederländerna, Kanada, Australien och Nya Zeeland. Detta för att utesluta allt för stora skillnader i hälso- och sjukvården och möjliggöra att resultatet var jämförbart med svensk en kontext (ibid.). Ribbe et al. (1997) menar att det inte finns en universal definition av vad "Nursing home" innebär, men Sverige, USA och Japan delar liknande definition om att det är ett permanent boende för äldre där personal finns tillgängligt dygnet runt för att hjälpa till med aktivitet i dagliga livet (ibid.) Daly och Szebehely (2012) menar att Sverige och Kanada har många likheter inom omvårdnaden på de särskilda boendena. Hälsotillstånden hos äldre på de särskilda boendena var liknande i de båda länderna (ibid.). Därav kan en slutsats dras att resultaten som presenteras i föreliggande studie är överförbar till andra liknande kontexter.

De artiklar som inkluderades i denna studie bygger på både intervjuer med och observationer av äldre personer som hade en diagnostiserad demenssjukdom samt också med de som inte hade en diagnostiserad demenssjukdom. Anledningen till detta var att Ernst Bravell och Ericsson (2013) menar att äldre personer som bor på särskilt boende idag ofta har en kognitiv svikt på grund av en hög ålder eller är multisjuklighet, det vill säga att en person lider av flera olika sjukdomar. En ytterligare anledning var att demens är en sjukdom som smyger fram och kan vara svår att upptäcka på grund av den gradvist ökade kognitiva svikten vilket gör att diagnos ofta uteblir (ibid.). Det inkluderades sju artiklar till föreliggande studie, de vetenskapliga artiklarna ansågs ge tillräckligt med material för att svara på syftet.

Det är enligt Friberg (2012) viktigt att använda sig av en kvalitetsgranskningsmetod som är behändig och som är relevant utifrån studiens syfte. Den bedömningsmall som användes (Olsson & Sörensen, 2011) var lätt att använda samt gav en komplett och relevant bedömning av artiklarnas kvalitet. Utifrån bedömningsmallen kategoriserades artiklarna till tre olika nivåer och de artiklar som inkluderades skulle tillhöra grad ett eller grad två. Ingen av de granskade artiklarna bedömdes vara av låg kvalitet (grad tre) och därmed behövde exkluderas. Två av de inkluderade artiklarna bedömdes dock ha lägsta procentantal i grad två (70,0 och 70,2) på grund av att ingen tydlig analysmetod kunde utläsas. Den inkluderade artikeln som var av kvantitativ design med kvalitativa inslag, redogjorde tydligt för sin kvantitativa analysmetod men hade bristfällig analysmetod vad gäller den kvalitativa delen. Det bristfälliga beskrivning av analysförfarandet hos dessa tre inkluderade artiklar ansågs vara en svaghet som påverkar tillförlitligheten av föreliggande studie. Dessa artiklar valdes ändå att inkluderas då deras resultat tillförde värdefull ny kunskap utifrån studiens syfte.

Forsberg och Wengström (2013) menar att kvalitetsgranskningsprocess är en viktig del i en litteraturstudie, då den avgör vilka artiklar till resultatet som är av god kvalitet eller som kan ha en negativ påverkan på resultatet.

Innehållsanalys beskriven av Graneheim och Lundman (2004) valdes för att analysera data. Anledningen till valet av just denna analysmetod var att Graneheim och Lundmans beskrivning var enkel att förstå och följa samt innehöll tydliga steg för analysprocessen. Manifest analys med latent inslag har genomförts vilket innebar att en viss grad av tolkning av texten har gjorts. Enligt Forsberg och Wengström (2013) ger en latent innehållsanalys mer djup i texten och på det sättet kan resultatet bli mera meningsfullt och förståeligt. Under analysarbetet har meningsenheterna översatts till svenska för att ingen viktig detalj skulle försvinna i analysprocessen. Efter översättningen av meningsenheterna skedde en kondensering vilket enligt Lundman och Hällgren- Graneheim (2008) innebar att meningsenheten kortades ner utan att innehållet påverkades. Kondenseringen gav en övergripande förståelse över vad som stod i meningsenheten. Efter kondenseringen skedde nästa steg som kallas för kodning där innehållet i meningsenheten sammanfattades med enstaka ord (ibid.). Samtliga koder kunde sedan sorteras in i en av tre kategorier med tillhörande underkategorier. Ansträngningar har gjorts för att utföra detta steg med noggrannhet så att inte en och samma meningsenhet skulle kunna passa in i flera olika kategorier eller hamna emellan eller utanför en av kategorierna. Graneheim och Lundman (2004) menar att ingen data ska passa in i två kategorier eller utebli på grund ut av avsaknad av passande kategori. Analysprocessen gjordes gemensamt och vid skiljaktigheter diskuterades och analyserades innehållet djupare tills enighet uppstod. Enligt Graneheim och Lundman (2004) kan det vara en styrka att göra om ett steg i analysen då det tyder på en hög noggrannhet (ibid.). För att visa hur analysförfarandet genomförts gavs det exempel på innehållsanalysen bilaga fyra. Lundman och Hällgren- Graneheim (2008) menar att en beskrivning av hur analysförfarandet genomförts stärker studiens tillförlitlighet. Citat från de inkluderade studierna användes för att uppnå en högre tillförlitlighet. Enligt Lundman och Hällgren-Graneheim (2008) ger citat läsaren en möjlighet att bedöma giltigheten i studien (ibid.).

Resultatdiskussion

Syftet med denna litteraturstudie var att belysa betydelsen av husdjursterapi för personer som bor på särskilt boende. Husdjursterapiens betydelse för äldre personer som bor på särskilt

boende kunde reflekteras i tre kategorier. I resultatet av föreliggande studie framkom tre kategorier, det ökade sociala samspelet, positiv psykisk betydelse och ökad fysisk förmåga. Dessa tre kategorier speglar tre av Socialstyrelsens (2005) fem basala behov som sjuksköterskor ska främja hos patienterna.

Föreliggande studien visade att *förbindelsen med terapidjuret* hade en stor betydelse för de äldre som bor på särskilt boende. Husdjursterapin blev ett tillfredställande avbrott för de äldre som uppskattade aktiviteten. Engagemanget och ansvaret som krävdes för att ta hand om ett djur gav deltagarna en känsla av meningsfullhet. Hauge (2010) skriver att det är vanligt att äldre på särskilt boende önskar aktiviteter att engagera sig i på boendet. Att ha en aktivitet att engagera sig i skapade känslan av att vara behövd, vilket leder till en meningsfullhet för de äldre (ibid.). De äldre ansåg att terapidjuret blev en vän som hjälpte dem att känna en samhörighet. Detta styrker Norling och Larsson (2004) som menar att bandet mellan människor och terapidjur blir starkt att det påverkar den sociala uppfattningen.

I föreliggande studie visade resultatet ökad *intresset att förmedla sig*, att husdjursterapin förde personer med liknande intressen till en gemensam aktivitet där de fick interagera med husdjuret och även se andra göra detsamma. I linje med föreliggande studiens resultat visar Norling och Larsson (2004) att husdjursterapi ökade intresset att interagera med andra äldre samt att terapidjur kunde fungera som ett socialt smörjmedel, vilket betyder att terapidjuren underlättar, förbättrar eller skapar kontakt mellan andra äldre personer (ibid.). Under och efter husdjursterapin hade de äldre mycket att prata med varandra om och även dela med sig till andra som inte var deltagande i aktiviteten. Slettebø, (2008) menar att personer på särskilt boende känner ofta av ensamhet då de äldre inte känner någon samhörighet med de andra boende och då inte heller knyter några starka förbindelser (ibid.). Det kan vara rimligt att anta att husdjursterapi därför underlättar det sociala livet för de äldre som bor på ett särskilt boende.

I resultatet framkom det att terapidjuren hade *känslomässig betydelse* för de äldre. Husdjuren skapade ett lugn och en stillhet vilket ledde till ett harmoniskt avbrott i vardagen för de äldre. Känslor som ensamhet och oro försvann när de äldre interagerade med terapidjuren. Detta bekräftas av Norling och Larsson (2004) som menar att terapidjur kan hjälpa till att skapa en positiv sinnesstämning i form av lugn och ro samt väcker positiva känslor (ibid.). Resultatet visade även att terapidjuren hade en positiv betydelse på känslor som glädje och välmående

hos de äldre. De beskrev att deras välmående ökade och and deras nedstämdhet och dystra sinnestämning minskade, vilket enligt Skärsäter (2010) kan ses som ett tecken på minskad depression. Norling och Larsson (2004) poängterar att husdjursterapi kan ha positiv inverkan också på personer som lider av depression samt menar att terapidjuren hjälper till att minska symtomen på depression (ibid.).

I föreliggande studies resultat framkom det att terapidjuret hade betydelse för att ge *ökad kognitiv förmåga*. Resultatet i denna studie indikerade på att de personer som tidigare i livet haft nära kontakt med husdjur drog störst nytta utav djurterapin. Terapidjuren påminde personerna om tidigare ägda husdjur och framkallade minnen från förr hos de äldre. Att terapidjuren framkallade minnen från förr hos de äldre sågs som positiv inverkan. Minnen som sånger och låttexter kom tillbaka tydligare i terapidjurets närvaro. Detta ledde till att de äldre kunde vara mer delaktiga i musikaktiviteterna som erbjöds på de särskilda boendena. Enligt Ricoeur (2000/2005) bygger minnen på igenkännande där exempelvis bilder eller ansikten kan trigga igång ett avlägset minne. Liknande inverkan verkade terapidjuren ha haft på de äldre personerna då minnen från förr växte fram i terapidjurets närvaro. Föreliggande studie visade även att äldre personer som tidigare haft svårt att orientera sig i tid och rum, kunde lättare orientera sig med hjälp av terapidjuret. Miller (2004) menar att personer som är förvirrade kan få hjälp av terapidjuret att orientera sig till tid och rum.

Vidare framkom det i studiens resultat att *viljan och förmågan att fysiskt aktivera sig* verkade öka bland de äldre personerna som bodde på de särskilda boendena. Detta bekräftas av Swall (2015) som menar de äldre personerna inte bara var mera intresserade av promenader utan också ökade sin fysiska aktivitet till en timme om dagen (ibid.). Detta kan också bidra till en positiv effekt på en eventuell depression eftersom fysiska begränsningar ofta förknippas med depression (Thakur & Blazer, 2008). Hauge (2010) menar att äldre på särskilt boende ofta önskar möjlighet att kunna fysiskt aktivera sig och promenera utomhus. Enligt Vårdhandboken (2013) bidrar fysisk aktivitet för äldre att fallrisken minskar på grund av att balans och muskelmassan ökar vid rörelse. Promenader är ett bra alternativ för äldre som bor på särskilt boende, då personal kan följa med som stöd (ibid.).

Å andra sidan visade föreliggande studiens resultat *en försämrad aktivitet i det dagliga livet* för en av de äldre personer som bodde på särskilt boende. I resultatet framkom det att en av de äldre började efter starten av husdjursterapi visa mindre samarbetsvilja mot personalen i

vardagen såsom vid på- och avklädning samt skötsel av hygien. Denna individ slutade även äta och dricka självständigt. Det visade sig att den äldre i frågan led av en smärtsam tumör i ansiktet. Enligt Ernst Bravell och Ericsson (2013) kan tillfällig kognitiv svikt och en försämring av demenssymtom i vissa fall förekomma vid smärtproblematik. Resultatet att deltagaren fick svårigheter med momentet att äta och dricka självständigt kan därför ha påverkats negativt av smärtproblematiken utav tumören.

Slutsats

Resultatet visade att äldre personer som bor på särskilt boende kunde dra nytta av och uppskatta terapidjurs närvaro på det särskilda boendet. Terapidjur hade även en positiv inverkan hos personer med demens. Genom husdjursterapi kunde känslor som ensamhet och nedstämdhet dämpas samtidigt som de äldre blev mera sociala och aktiva. Användningen av husdjursterapi skapade en behagligare stämning och social tillvaro för de boende.

Terapidjuren skapade kontakt och samtalsämnen som alla äldre kunde relatera till och som gör det enklare för de äldre att prata med varandra. Terapidjuren bidrog även till ökad självständighet vid mobilisering hos de äldre och ökade även viljan att motionera och interagera med andra människor. Minnen från tidigare år kom tillbaka, ofta kopplade till de äldres gamla husdjur eller andra upplevelser tillsammans med djur. För en del äldre blev även sångtexter och melodier tydliga och de kunde då interagera mer i andra aktiviteter med husdjuret i närheten.

Att använda husdjursterapi i omvårdnaden av äldre personer som bor på särskilt boende, kan leda till minskad ohälsa samt en trevligare social miljö på boendet. Sjuksköterskor kan med hjälp av husdjursterapi tillgodose individuella behov hos äldre personer för att främja deras välmående. Denna studie skulle kunna vara användbar för sjuksköterskor som arbetar med omvårdnad av äldre personer som bor på särskilt boende genom att den belyser vilka möjligheter till goda resultat husdjursterapi kan bidra till. Det behövs mer forskning inom ämnet för att få ökad kunskap och förståelse kring vilken betydelse husdjur kan ha hos äldre och därmed kunna bli en del av omvårdnaden.

Självständighet

Johanna och Simon har tillsammans sökt artiklar till resultatet och analyserat materialet samt tillsammans skrivit hela resultatet. Simon har ansvarat för kvalitetsgranskning av materialet till resultatet och Johanna har varit huvudansvarig för bilagorna. Tillsammans har Simon och Johanna hittat material och även skrivit hela bakgrunden tillsammans.

Metoddiskussionen, resultatdiskussionen och slutsatsen är skriven av Johanna och Simon tillsammans.

Referenslista

- Borg, C., Hallberg, IR. & Blomqvist, K. (2006). Life satisfaction among older people (65+) with reduced self-care capacity: The relationship to loneliness, overall health, physical activities and economic aspects. *Journal of Clinical Nursing*, 15 (5), 607-618.
- Daly, T. & Szebehely, M. (2012). Unheard voices, unmapped terrain: care work in long-term residential care for older people in Canada and Sweden. *International Journal of Social Welfare*, 21 (2), 139-148.
- Dookie, A-L. (2013). Perspectives of Animal Assisted Activities on Empowerment, Self-Esteem and Communication With Caregivers on Elders in Retirement Homes. *Activities, Adaptation & Aging*, 37 (3), 189-212.
- Drageset, J., Eide, G-E. & Hysten Ranhoff, A. (2013). Anxiety and depression among nursing home residents without cognitive impairment. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 27 (4), 872-881.
- Ernst Bravell, M. (2013). Gerontologi – vad är det? I: M. Ernst Bravell (Red.), *Äldre och åldrande* (sid. 19). Malmö: Gleerups.
- Ernst Bravell, M. & Ericsson, I. (2013). Geriatrik och psykiatri. I: M. Ernst Bravell (Red.), *Äldre och Åldrande* (s. 241). Malmö: Gleerups.
- Filan, S-L. & Llewellyn-Jones, H. (2006) Animal-assisted therapy for dementia: a review of the literature. *International Psychogeriatrics*, 18 (4), 597-611.
- Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013) *Att göra systemtiska litteraturstudier*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Friberg, F. (Red.). (2012). *Dags för uppsats – Vägledning för litteraturbaserade examensarbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measure to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24 (2), 105-113.
- Grahn, P. & Bengtsson, A. (2013). Trädgårdsrum. I: H. Wijk (Red.), *Goda miljöer och aktiviteter för äldre* (137-170). Stockholm: Studentlitteratur.
- Hauge, S. (2010). Omvårdnad i särskilt boende. I: L. Mensen (Red.), *Geriatrisk omvårdnad* (s. 218). Stockholm: Liber.
- Hjälpmiddelsinstitutet. (2014). *Äldrestatistik 2013/2014*. Stockholm: Hjälpmiddelsinstitutet. Hämtad 2013-05-29 från <http://www.hi.se/publikationer/rapporter/aldrestatistik-20132014/>
- Katsinas, R-P. (2000). The use and implications of a canine companion in a therapeutic day program for nursing home residents with dementia. *Activities, Adaptation & Aging*, 25 (1), 13-30.

Kawamura, N., Niiyama, M. & Niiyama, H. (2009). Animal-assisted activity: experiences of institutionalized Japanese older adults. *Journal of Psychosocial Nursing & Mental Health Services*, 47 (1), 41-47.

Lefebvre, S-L., Golab, G-C., Christensen. E., Castrodale. L., Aureden. K., Bialachowski. A., Gumley. N., Robinson. J., Peregrine. A., Benoit. M., Card. M-L., Van Horne. L. & Weese. J-S. (2008). Guidelines for animal-assisted interventions in health care facilities. *American Journal of Infection Control*, 36 (2), 78-85.

Lundman, B., & Hällgren-Graneheim, U. (2008). Kvalitativ innehållsanalys. I M. Granskär & B. Höglund - Nielsen (Red.), *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård* (159-172). Lund: Studentlitteratur.

Malmberg, B. & Ågren, M. (2013). Socialt åldrande. I: M. Ernst Barvell (Red.), *Äldre och åldrande* (161-185). Malmö: Gleerups.

Mensen, L. (2010). Biologiskt åldrande. I: L. Mensen (Red.), *Geriatrisk omvårdnad* (s. 48). Stockholm: Liber.

Miller, J. (2004) Animal-assisted therapy: the bond that heals. *CONNECT: The World of Critical Care Nursing*, 3 (1), 12-15.

Nordgren, L. & Engström, G. (2012). Effects of Animal-assisted therapy on behavioral and/or psychological symptoms in dementia: a case report. *American Journal of Alzheimer's disease & other Dementias*, 27 (8), 625-632.

Norling, I. & Larsson, E-L. (2004). Naturbaserade aktiviteters betydelse – Exemplet djur i vården. I: H. Wijk (Red.), *Goda miljöer och aktiviteter för äldre* (175-195). Stockholm: Studentlitteratur.

Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen – Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber.

Palley, L S., O'Rourke, PP. & Niemi, SM. (2010). Mainstreaming animal- assisted therapy. *Institute of Laboratori Animal Recources Journal*, 51 (3), 199-207.

Perkins, J., Bartlett, H., Travers, C. & Rand. J. (2008). Dog-assisted therapy for older people with dementia: A review. *Australasian Journal on Ageing*, 27 (4), 177-182.

Prosser, L., Townsend, M. & Staiger, P. (2008). Older people's relationships with companion animals: a pilot study. *Nursing Older People*, 20 (3), 29-32.

Ribbe, M W., Ljunggren, G., Steel, K., Topinkova, E., Hawes, C., Ikegami, N., Henrard, J. & Jonsson PV. (1997). Nursing homes in 10 nations a comparison between countries and settings. *Age & Ageing*. 26 (2), 3-12

Ricoeur, P. (2005). *Minne, historia, glömska* (E. Backelin övers.). Göteborg: Daidalos (originalarbete publicerat 2000).

Roenke, L. & Mulligan, S. (1998). The therapeutic value of the human-animal connection. *Occupation Therapy in Health Care*, 11 (2), 27-43.

Skärsäter, I. (2010). Förstämningssyndrom. I: I. Skärsäter (red.), (2010). *Omvårdnad vid psykisk ohälsa - på grundläggande nivå* (68-89). Lund: Studentlitteratur.

Slettebø, A. (2008). Safe, but lonely: Living in a nursing home. *Nordic Journal of Nursing Research & Clinical Studies/ Vård i Norden*, 28 (1), 22-25.

Socialstyrelsen (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerade sjuksköterskor*, 2005-105-1. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2013). Äldre – vård och omsorg den 1 oktober 2012, 2013-4-15. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2013). *Äldre och personer med funktionsnedsättning - regiform år 2013 – Vissa kommunala insatser enligt socialtjänstlagen*, 2014-3-2. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2014). *Nationell utvärdering – Vård och omsorg vid demenssjukdom 2014*, 2014-2-4. Stockholm: Socialstyrelsen.

Sveriges Kommuner och Landsting (2005). *Svensk sjukvård i internationell belysning: en jämförelse av vårdbehov, kostnader och resultat*. Stockholm: SKL.

Swall, A. (2015). "Being in the present" *The meaning of the interaction between older persons with Alzheimer's disease and a therapy dog* (Avhandling för doktorsexamen, Karolinska Institutet, 2015).

Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C. & Fagerberg, I. (2014). Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer's disease? *International Journal of Older People Nursing*, 10.

Thakur, M. & Blazer, DG. (2008). Depression in long-term care. *Journal of the American Medical Directors Association* 9 (2), 82-87.

Tiikkainen, P. & Heikkinen, RL. (2005). Associations between loneliness, depressive symptoms and perceived togetherness in older people. *Aging and Mental Health* 9 (6), 526-534.

Vårdhandboken (2013) *Åtgärder i särskilt boende - fallprevention*. Hämtad från: <http://www.vardhandboken.se/Texter/Fallprevention/Atgarder-i-sarskilt-boende/> (2015-05-31).

Willman, A., Stoltz, P. & Bahtsevani, C. (2011). *Evidensbaserad Omvårdnad – En bro mellan forskning & klinisk verksamhet*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1- Databassökningar

Sökningar i CINAHL

	Sökordskombinationer	Sökdatum	Antal träffar	Efter avgränsning	Lästa Titlar	Lästa abstrakt	Antal valda artiklar
S1	pet therapy OR pets OR animal-assisted therapy OR animals OR dogs OR dog therapy OR canine OR cats OR Companion animals OR AAA OR AAT OR Human-pet bonding OR canine companion.	2015-04-10	69126	12610	10	5	0
S2	Nursing home OR nursing home patients OR long term care OR long term facilities OR retirement homes OR nursing home residents OR care facilities OR service home	2015-04-10	53371	18094	10	7	0
S3	Elderly OR dementia OR alzheimer's disease OR dementia senile OR dementia presenile OR Dementia vascular	2015-04-10	45544	16894	15	8	0
S4	S1 AND S2	2015-04-10	55	55	55	40	4
S5	S1 AND S3	2015-04-10	141	141	141	70	1
S6	S1 AND S2 AND S3	2015-04-10	14	14	14	8	0

Sökningar i Pubmed

	Sökordskombinationer	Sökdatum	Antal träffar	Efter avgränsning	Lästa titlar	Lästa abstrakt	Antal valda artiklar
S1	Pets OR Dogs OR Cats OR Bonding, Human-Pet OR Animal Assisted Therapy	2015-04-10	390774	321301	20	15	0
S2	Nursing Homes OR Residential Facilities OR long term care OR Housing for the elderly	2015-04-10	84809	67832	25	12	0
S3	Elderly OR Dementia OR Alzheimer Disease OR Frontotemporal Dementia OR Dementia, Vascular	2015-04-10	122681	98201	20	3	0
S4	S1 AND S2	2015-04-10	141	141	141	48	0
S5	S1 AND S3	2015-04-10	312	257	257	115	1
S6	S1 AND S2 AND S3	2015-04-10	13	13	13	13	0

Fritextsökning hittad via manuell sökning

Sökkombination	Antal träffar	Databas	Sökdatum	Lästa titlar	Lästa abstrakt	Valda artiklar
The use and implications of a canine companion in a therapeutic day program for nursing home residents with dementia.	1	CINAHL	2015-03-14	1	1	1

Bilaga 2 – Bedömningsmall för kvalitetsgranskning

Poängsättning	0	1	2	3
Abstrakt (syfte) (metod) (resultat)	Saknas	1/3	2/3	Samtliga
Introduktion	Saknas	Knapphändig	Medel	Välskriven
Syfte	Ej angivna	Otydligt	Medel	Tydligt
Metod				
Metodval adekvat till frågan	Ej angivna	Ej relevant	Relevant	
Metodbeskrivning (repetierbarhet)	Ej angivna	Knapphändig	Medel	Utförlig
Triangulering	Saknas	Finns		
Urval (antal, beskrivning, representativitet)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Patienter med t.ex. lungcancer	Ej undersökt	Liten andel	Hälften	Samtliga
Bortfall	Ej angivna	>20%	5-20%	<5%
Bortfall med betydelse för resultatet	Analys saknas/ Ja	Nej		
Kvalitet på analysmetod	Saknas	Låg	Medel	Hög
Etiska aspekter	Ej angivna	Angivna		
Resultat				
Frågeställningen besvarad	Nej	Ja		
Resultatbeskrivning (Redovisning, tabeller etc)	Saknas	Otydligt	Medel	Tydlig
Tolkning av resultatet (Citat, koder, teorier etc)	Ej acceptabel	Låg	Medel	God
Diskussion				
Problemanknytning	Saknas	Otydlig	Medel	Tydlig
Diskussion av egenkritik och felkällor	Saknas	Låg	God	
Anknytning till tidigare forskning	Saknas	Låg	Medel	God
Slutsatser				
Överensstämmelse med resultat (resultatets huvudpunkter belyses)	Slutsats saknas	Låg	Medel	God
Ogrundade slutsatser	Finns	Saknas		
Totalpoäng (max 48p)				
Grad 1 80%				=
Grad 2 70%				%
Grad 3 60%				Grad

Hämtad från:

Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen – Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber

Bilaga 3- Artikelöversikt

Författare/år/land	Titel	Metod	Urval	Kvalitet
Dookie, A-L. / 2013/ Canada	Perspectives of Animal Assisted Activities on Empowerment, Self-Esteem and Communication With Caregivers on Elders in Retirement Homes.	Studie med kvalitativ design. Baserad på semistrukturerade intervjuer	Tio deltagare i åldrarna 63 till 95 år som alla bodde på särskilt boende. Terapيدjuret som användes var en katt.	91,6% Grad 1
Kawamura, N., Niyama, M. & Niyama, H./2009/Japan	Animal-assisted activity: experiences of institutionalized Japanese older adults	Studie med kvalitativ design. Baserad på semistrukturerade intervjuer.	Åtta äldre (67-94 år) kvinnor med en demensdiagnos som alla bor på särskilt boende. Studien innefattade hundar som terapيدjur	83% Grad 1
Katsinas, R-P. / 2000 / USA	The use and implications of a canine companion in a therapeutic day program for nursing home residents with dementia.	Studie med kvalitativ design. Baserad på videoinspelningar samt personalanteckningar.	Tolv deltagare i åldrarna 69 till 84 år som alla hade någon demenssjukdom och bodde på särskilt boende. Terapيدjuret som användes var hund.	70,2% Grad 2.
Nordgren, L. & Engström, G./ 2012/ Sverige	Effects of Animal-assisted therapy on behavioral and/or psychological symptoms in dementia: a case report.	Kvantitativ/kvalitativ design. Fallstudie. Baserad på intervjuer och observationer	En deltagare (84 år) som hade demensdiagnos och bodde på särskilt boende. I studien ingick hundar som terapيدjur.	83% Grad 1
Prosser, L., Townsend, M. & Staiger. P/2008/ Australien	Older people's relationships with companion animals: a pilot study	Studie med kvalitativ design. Baserad på intervjuer och observationer	18 deltagare, 16 kvinnor och två män, som alla bodde på särskilt boende samt var över 65 år. I studien inkluderades hundar och katter som terapيدjur.	70% Grad 2
Roenke, L. & Mulligan, S. / 1998/ North America.	The therapeutic value of the human-animal connection.	Studie med kvalitativ design. Baserad på intervjuer och observationer.	Fyra kvinnor i åldrarna 73 till 84 år som alla bodde på särskilt boende. De terapيدjur som användes var katter.	77% Grad 2
Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagselin, C. & Fagerberg, I. / 2014/ Sverige	Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer's disease?	Studie med kvalitativ design. Baserad på videoobservationer.	Fyra kvinnor och en man mellan 89 och 95 år som alla hade Alzheimers sjukdom och bodde på särskilt boende. Terapيدjuret som användes i studie var hund.	79% Grad 2

Bilaga 4 -Exempel på innehållsanalys

Meningsenhet	Översättning	Kondensering	Kod	Underkategori	Kategori
Escaping from everyday life, finding a friend in the dog and talking about thoughts and experiences of the hard everyday life on the ward. Escaping to a meaningful and personal reality with a friend, that one does not wish to share with anyone, and appreciating and preferring the dog to human beings.	Att fly från vardagen, hitta en vän i huden och prata om tankar och upplevelser på det hårda livet på avdelningen. Rymma till en meningsfullhet med en vän som man inte vill dela med sig av till någon, och uppskattar och föredrar hunden för människor.	Hitta en vän i huden att fly till från verkligheten på avdelningen. Fly till en mening och personlig närvaro av en vän. En vän som man vill ha för sig själv.	Terapidjuret väckte meningsfullhet	Den starka förbindelsen med terapidjuret	Det ökade sociala samspelet
Through active involvement with a supportive animal, individuals open up a social part of themselves that can expand to include other people in addition to the animal.	Genom aktiv delaktighet med ett stöddjur, öppnade individer upp en social del av dem själva som inkluderade andra människor med hjälp av djuret.	Genom samspel med djuren blir de äldre mer sociala med människor	Mer sociala med andra människor	Ökat intresse att förmedla sig	Det ökade sociala samspelet
Through interaction with the dogs, the participants remembered past experiences and enjoyment with their own pets. They talked repeatedly about their pets and recollected more over time.	Genom interaktion med hunden, kom deltagarna ihåg tidigare erfarenheter och glädjestunder med sina husdjur. De pratade återkommande om sina husdjur och kom ihåg mer med tiden.	Via möten med hunden, kom lyckliga minnen tillbaka från tiden med sina egna hundar. De pratade och mindes mer och mer.	Lyckliga minnen kom tillbaka.	Ökad kognitiv förmåga	Positiv psykisk betydelse
Participants looked forward to seeing the dogs, and it became the most pleasurable part of their life in the nursing home.	Deltagare såg fram emot att träffa hundarna, och det blev deras favorit del av livet på avdelningen.	Såg fram emot att träffa hundarna som var den mest tillfredställande delen i deras liv.	Hundarna gav mycket glädje	Terapidjurets känslomässiga betydelse för de äldre	Positiv psykisk betydelse
At baseline and immediately after AAT, Mrs. Johnson needed assistance when moving between floors, walking into or out of the house, or when moving in the close external environment. However, at three months follow-up, she was able to move around on her own.	Från början och direkt efter starten av djurterapi, behövde fru Johnson stöttning vid förflyttning mellan våningar, förflyttning in och ut ur huset och på avdelningen. Tre månader senare klarade hon att gå runt själv.	Tidigare och i början av djurterapi förflyttade hon sig med hjälp av stöttning. Efter tre månader klarade hon sig själv.	Självständig fysisk mobilisering tillkommer.	Ökad vilja och förmåga till fysisk aktivitet	Fysisk betydelse av husdjursterapi
At baseline, Mrs. Johnson was able to dress herself on her own initiative. Immediately after AAT and at three months follow-up she needed certain help.	Från början kunde fru Johnson klä på eget initiativ. Direkt efter djurterapi och tre månaders uppföljning behövde hon viss stöttning	Tidigare klarade hon påklädnad på eget initiativ. Efter djurterapi och tre månader senare behövde hon viss hjälp.	Behöver stöd vid påklädnad	Försämrad aktivitet i det dagliga livet	Fysisk betydelse av husdjursterapi

